

Zajištění podmínek pro vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami

Charakteristika dětí

V současné době vzděláváme děti v rozmezí 3 až 22 roků. Podle provedené diagnostiky je většina dětí samostatných přiměřeně věku nebo samostatných vyžadujících občasnou kontrolu. Postupně se zvyšuje počet dětí, které jsou vzhledem k osobnostním specifikům nesamostatně vyžadující stálé vedení i kontrolu. U některých dětí byly diagnostikovány speciální vzdělávací potřeby, jedná se převážně o poruchy učení, poruchy chování – ADHD. U několika dětí byla diagnostikována lehká a střední mentální retardace a také těžká mentální retardace. Mnoha dětem byly diagnostikovány psychiatrické poruchy. V DD je také několik dětí s vážnějším zdravotním postižením, které vyžadují taktéž specifický přístup.

Povinnost vypracovat dítěti ve vzdělávacím procesu podpůrné opatření je dána legislativou. Podpůrná opatření navrhuje poradenské zařízení, DD akceptuje tato doporučení, spolupracuje se školami, lékaři a dalšími odborníky. Problematika poskytování podpůrných opatření je zpracována podrobněji v prováděcím předpisu č. 27/2016 Sb., Vyhláška o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.

Podpůrná opatření pro jednotlivé děti jsou nastavena na základě zprávy z vyšetření dítěte a doporučení školského poradenského zařízení (pro vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami). Jak již bylo uvedeno výše, podmínkou je souhlas zákonného zástupce. Do poradenského zařízení doprovází dítě zpravidla vychovatel, který zná jeho specifika (většinou klíčový vychovatel). Tímto doprovodem může být pověřen také asistent pedagoga. Znalost dítěte předpokládá podání informací o rodinné anamnéze, zdravotním stavu dítěte, školní úspěšnosti a o adaptaci v DD. Pokud se dítě stýká s rodinou, je nutné vědět, jaký vliv na něho tyto styky mají. O všech údajích musí osoby, které s dítětem pracují, zachovat mlčenlivost.

Nastavení podpůrných opatření

V doporučení navrhne školské poradenské zařízení stupeň podpůrných opatření, konkrétní postupy a očekávané výstupy vzdělávání. Tyto oblasti jsou nastaveny pro školu a většinou také pro rodinu. Ve formuláři není pamatováno na to, že by se dítě mohlo vzdělávat v DD. Proto je třeba, aby si pedagogové z DD tato doporučení vhodně upravili, případně požádali poradenské zařízení o specifikaci. Vycházejí z doporučení, která jsou určena pro rodinu a zákonné zástupce dítěte.

Následně jsou jednotlivá doporučení zpracována do plánu výchovně vzdělávacího procesu dítěte. V některých oblastech se činnosti DD a školy doplňují. Jde například o školní přípravu. Děti do DD přicházejí se zanedbanými návyky a znalostmi. Jejich absence přesahovaly stovky hodin povinné školní docházky. Doučování dítěte by primárně nemělo být obsahem vzdělávání v DD. Ale aby se dítě mohlo zapojit do vzdělávacího procesu, je třeba, aby si postupně doplňovalo a upevňovalo základní poznatky z většiny předmětů. Jde o náročnou činnost jak pro vychovatele, tak pro dítě. Mnohé děti teprve v DD zjišťují, co je to pravidelná školní docházka a příprava na vyučování. DD tedy zasahuje do kompetencí školy – musí pořizovat moderní techniku a pomůcky, které jsou ve školách běžné (programy na PC, nové PC, speciální školní potřeby pro zdravotně postižené děti apod.). Pedagogové se musí vzdělávat v oblasti potřeb dítěte. Je třeba, aby se zdokonalovali v oblasti psychologické přípravy a hlavně motivačních metod. Vychovatelé taktéž pravidelně spolupracují se školami formou elektronických vzdělávacích platforem (bakaláři, googleučebny a další aplikace). Vzhledem k tomu, že tento

způsob vzdělávání je teprve nastavován, vznikají občas potíže při předávání informací. Řešíme je individuálně. Distanční vzdělávání je novinkou pro všechny strany vzdělávacího procesu. Další oblastí, kde se pracovníci DD zaměřují na výchovu, jsou úkony v oblasti každodenního života – hygiena, sebeobsluha, schopnost vyřídit si osobní záležitosti, orientace v nabídce služeb, posilování morálních vlastností, schopnost organizovat si vhodně volný čas, pracovní návyky, schopnost zapojit se do společnosti a v případě životní krize znát a ovládat mechanismy, pomocí kterých si dítě, případně mladý člověk může pomoci. Významnou oblastí přípravy na život jsou partnerské vztahy, výchova dětí, sexuální tematika. Všechny oblastmi vzdělávání a samozřejmě podpory se prolíná tematika prevence – zejména ve vztahu k rizikovému chování a způsobům předcházení problematickému chování a jeho následkům. Na těchto činnostech se nepodílejí jen vychovatelé, ale výraznou měrou zasahují do výchovně vzdělávacího procesu také asistenti pedagoga. Vedení dětského domova tedy požaduje, aby na těchto pozicích pracovaly osoby nejen s odpovídající kvalifikací, ale také osobnostně zralé, se zkušeností, nadhledem, ale také důsledné a zodpovědné. Významnou podmínkou pro práci v DD je kolektivní práce. Vychovatelé a asistenti musí velmi úzce spolupracovat. Mají sice přesně vymezené pracovní činnosti, ale v mnoha oblastech se jejich práce překrývá, nebo navazuje. **Bez součinnosti by se výsledku nedosáhlo.**

Zaměření vzdělávání – speciálně pedagogické postupy a metody

Vychovatelé jsou v úzkém kontaktu s učiteli, kteří děti vzdělávají, ale také s pracovníky pedagogických poradenských zařízení, lékaři a psychology. Naše vzdělávací postupy jsou konzultovány s odborníky z diagnostických ústavů a také s pracovníky OSPOD. V průběhu každodenní školní přípravy jsou s dětmi procvičovány problémové předměty a je s nimi rozvíjeno smyslové vnímání. Speciálně pedagogická práce vychovatelů je nastavena dle potřeb konkrétních dětí.

Pokud jsou diagnostikovány poruchy učení – dyslexie, dysortografie, dysgrafie, jsou nápravná cvičení realizována dle doporučení PPP a SPC. Většinou formou reedukačních cvičení.

V dětském domově jsou také stále častěji umísťovány děti se zdravotním postižením. Vedle náročné lékařské péče potřebují individuální vedení v běžných životních situacích.

Některá postižení jsou natolik závažná, že jsme přistoupili ke speciálním terapiím:

- Zdravotní tělesná výchova (balanční cvičení na míčích, nápravy páteře a chodidel, procvičování oslabených svalových partií).
- Míčové hry.
- Muzikoterapie – práce s agresivitou a posilování smyslového vnímání, rozvoj motoriky, pohybová aktivita – tanec.
- Arteterapie – posílení vytrvalosti, schopnosti soustředit se a dokončit práci, rozvoj jemné a hrubé motoriky, tvůrčí fantazie.

Terapie jsou nastaveny pro konkrétní dítě a jeho vysledovaných potřeb dítěte. Cvičení provádějí vychovatelé. Výsledky terapií jsou konzultovány a hodnoceny.

Konkrétní zaměření a metody práce jsou obsahem adaptačních plánů pro nové děti a plánů rozvoje osobnosti dítěte, které jsou vypracovány pro každé dítě zvlášť. Tyto dokumenty sestavují vychovatelky podle aktuálního stavu dítěte a doporučení specialistů z oblasti pedagogických i medicínských oborů. Pečlivě jsou sledovány pokroky i případné problémy dětí. Pokud se nedostavují předpokládané výsledky, spolupracujeme s odborníky, měníme metody a formy práce. Velmi důležitým předpokladem pro tuto práci je vnitřní motivace dítěte. U dětí s mentální retardací, ADHD a některými psychiatrickými diagnózami se velmi rychle střídají nálady a je obzvláště těžké udržet jejich zájem a snahu o zlepšení. **Časté střídání práce**

s aktivním odpočinkem a zajímavé metody práce zpravidla vedou k požadovaným výsledkům. V oblasti speciálně pedagogické práce se naše vychovatelky průběžně vzdělávají. Dle zájmu dětí probíhají aktivity v rámci rodinných skupin, pokud je to možné. Znalost různých výtvarných technik a další nadstandardní schopnosti vychovatelek jsou velmi dobrým předpokladem pro vytváření pohodové atmosféry v rodinných skupinách. Vychovatelé DD se věnují dětem také po sportovní stránce, organizují pro míčové hry, turistické výpravy, plavání.

Naše děti jsou převážně **pohybově velmi nadané**. Převládá u nich zájem o sport a tanec. Navštěvují řadu kroužků. Často se však stává, že jejich zájem není trvalý. Odrazuje je zejména disciplína a organizovanost činností. Své zájmy pak rychle mění, na což nemůžeme vzhledem k finanční náročnosti zájmové činnosti vždy reagovat. Mnohé děti jsou také výtvarně nadané - dosahují pěkných umístění ve výtvarných soutěžích.

Psychosociální podmínky vzdělávání

Jsou zajištěny dodržováním práv dětí a vytvářením vhodných podmínek pro jejich vzdělávání a pobyt v DD. Zaměstnanci a děti spoluvytvářejí atmosféru pohody a klidného zázemí. Každá rodinná skupina si vytváří pravidla společného soužití. Navrhují si je samy děti, jsou nastavena tak, aby respektovala složení rodinné skupiny a jejich zájmy. Děti jsou nenásilnou formou vedeny k tomu, aby společně stanovená pravidla dodržovaly a respektovaly jejich ustanovení i v případě, že nemohou vždy vyhovovat jednotlivcům. Tak se učí být tolerantní a spolupracovat. Případné konflikty jsou řešeny prioritně taktéž společně - formou komunikačních kruhů. Pokud dojde k řešení složitějších skupinových vztahů, mohou děti požádat o pomoc při jejich zvládnutí. Také individuální problémy dětí, které přesahují jejich síly a možnosti, jsou řešeny společně s psychoterapeutem. Podmínkou pro odbornou intervenci je souhlas dítěte, většinou osobní domluva s psychoterapeutem a absolutní respektování soukromí dítěte. Po několikaleté zkušenosti s touto praxí jsme se přesvědčili, že se podařilo vyřešit mnoho problémů, ale hlavně jsme předešli složitějším komplikacím. Zajišťuje nám ji v současné době Advaita o.p.s.

V případě vážných problémů spolupracujeme s psychoterapeuty, psychology a psychiatry ze zdravotnických zařízení, případně středisek výchovné péče a diagnostického ústavu. Za významný předpoklad duševní pohody dětí považujeme prevenci, která je realizována zaměstnanci zařízení, ale také ve spolupráci s odbornými a jinými organizacemi.